

ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΈΜΦΥΛΗ ΑΝΙΣΌΤΗΤΑ

ΝΪΚΟΣ ΣΤΡΑΒΕΛΆΚΗΣ – ΤΟΕ ΕΚΠΑ

ΜΑΘΗΜΑ 9^ο

ΟΙ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΗΣ
ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΣΚΟΠΟΣ & ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στα τρία προηγούμενα μαθήματα είδαμε την ανισότητα ανάμεσα σε χώρες και κοινωνικές τάξεις από ορθόδοξη και ετερόδοξη σκοπιά. Σε αυτό το πλαίσιο δώσαμε έμφαση στην επίδραση του μεριδίου των κερδών

Όμως η σύγχρονη τάση είναι η επέκταση της συζήτησης για την ανισότητα πέρα από τα εισοδήματα σε ζητήματα κοινωνικών παροχών και δημοκρατικών/ ανθρώπινων δικαιωμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο η συζήτηση αγγίζει σημαντικά ζητήματα του σήμερα όπως οι έμφυλες διακρίσεις, οι φυλετικές ανισότητες, οι αποκλεισμοί από τη μόρφωση και η ανισότητα σε κοινωνικές παροχές όπως στις παροχές υγείας την περίοδο της πανδημίας. Σε αυτά είναι αφιερωμένο το σημερινό και κάποια από τα επόμενα μαθήματα.

Ας θυμηθούμε πώς θέτουν το ζήτημα ο Amartya Sen και ο Angus Deaton στο 1ο συνέδριο του Common Good
https://www.youtube.com/watch?v=y4_dzckpνKA

Νεοκλασική Θεωρία και Ανισότητα Φυλής και Φύλου

Η βάση της συζήτησης είναι η αδιαμφισβήτητη ανισότητα στις αμοιβές ανδρών και γυναικών αλλά και διαφορετικών φυλετικών και εθνολογικών ομάδων.

Παρόλο που είναι κατ' εξοχήν ένα ζήτημα πολιτικής οικονομίας αφού αφορά σχέσεις ανάμεσα σε κοινωνικές, φυλετικές και εθνολογικές ομάδες η νεοκλασική θεωρία προσπάθησε να απαντήσει στο πρόβλημα.

Αρχικά η νεοκλασική σκέψη βασίσθηκε στη θεωρία του “ανθρώπινου κεφαλαίου” του Garry Becker.

Η προσέγγιση είναι μια μεθοδολογία ανάλυσης κοινωνικών προβλημάτων χωρίς να αποδίδονται “όπως στο Μάρξ συγκεκριμένα κίνητρα στις ατομικές συμπεριφορές” (Becker 1992). Η λογική είναι ότι σε μια οικονομία αγοράς τα άτομα μεγιστοποιούν την ευημερία τους με βάση τον υποκειμενικό τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται την ευημερία.

Στη βάση αυτής της προσέγγισης ο Becker αναλύει τις φυλετικές και έμφυλες διακρίσεις επεκτείνοντας τη θεωρία της χρησιμότητας.

Συγκεκριμένα, καταφεύγει στις λεγόμενες “παραμέτρους διάκρισης”. Δηλαδή στοιχεία που μεταβάλλουν “[σ]τις προτιμήσεις και τις διαθέσεις” (1992) με βάση τη φυλή ή το φύλο του άλλου.

Είναι ένας κόσμος που οι εργοδότες δεν αξιολογούν τους εργαζόμενους αποκλειστικά με την παραγωγικότητα και οι καταναλωτές δεν ενδιαφέρονται μόνο για την ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών που αποκτούν. Παραδείγματος χάριν, οι εργαζόμενοι μπορεί να αρνηθούν μια προϊστάμενο γυναίκα ή μαύρο οδηγώντας τον εργοδότη σε μια μη ορθολογική απόφαση ή οι υποψήφιοι (λευκοί Αγγοσάξωνες) αγοραστές Porsche έναν hispanic πωλητή αυτοκινήτων.

Έτσι οι διακρίσεις είναι το συνδυαστικό αποτέλεσμα των διακρίσεων των εργοδοτών, των εργαζομένων, των καταναλωτών και των κυβερνήσεων.

Οι διακρίσεις εντείνονται ή περιορίζονται με βάση τον αριθμό των επιχειρήσεων που είναι διατεθειμένες να εξειδικευτούν στην απασχόληση αποκλειστικά μειονοτήτων ή γυναικών **(γιατί;)**.

Η λογική είναι ότι σε ένα διαχωρισμένο κόσμο (ανάμεσα σε φυλές και φύλα) με σταθερές αποδόσεις κλίμακας (δηλαδή χωρίς ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα) θα είχαμε την απόλυτη ισότητα μισθών και την κατάργηση των διακρίσεων.

Αρα ότι οι διακρίσεις είναι το αποτέλεσμα του περιορισμένου αριθμού των εξειδικευμένων μαύρων εργαζόμενων (λόγω περιορισμένου αριθμού και περιορισμών ανθρώπινου κεφαλαίου) που απαγορεύει στις επιχειρήσεις να εξειδικευτούν στην αποκλειστική απασχόληση μειονοτικών εργατών.

Σε αυτές τις συνθήκες όταν οι μειονότητες είναι ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού τότε οι χαμηλότερες αποδοχές τους περιορίζουν τις αποδοχές της “πλειοψηφίας” των εργατών ακόμα και για τη νεοκλασική θεωρία **(γιατί;)**

Το επόμενο ερώτημα που είναι κατά πόσο οι διακρίσεις λόγω “προκατάληψης” θα υποχωρήσουν με στην πορεία της οικονομικής ανάπτυξης;

$$N(t)c(t) + K(t) = AK(t)^{\alpha} [w(t)h(t)N(t)]^{1-\alpha} h_2(t)^{\beta}$$

Με άλλα λόγια, κατά πόσο οι «αμερόληπτοι» εργοδότες θα απομακρύνουν μέσω του ανταγωνισμού τους “προκατειλημμένους”.

Αυτό, όμως, δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την κατανομή των “προκαταλήψεων” ανάμεσα στους εργοδότες αλλά και από τις συναρτήσεις παραγωγής **(Γιατί;)**.

Ο όρος $h_2(t)^{\beta}$ αντιπροσωπεύει το εξωτερικό αποτέλεσμα του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Παρατηρείται ότι η τεχνολογία τώρα είναι σταθερή, β αντί για $\beta(t)$.

Για το λόγο αυτό ο Becker κάνει μια ακόμη επισήμανση. Τελικά οι προκαταλήψεις των εργαζόμενων και των καταναλωτών (πελατών) είναι σημαντικότερες και διαχρονικότερες από αυτές των εργοδοτών **(Γιατί;)**.

Με βάση αυτές τις επισημάνσεις πάντως οι μισθολογικές διαφορές ανδρών γυναικών και λευκών -μειονοτικών εργατών θα έπρεπε διαχρονικά να περιορίζονται **(Γιατί;)**. **Τι συμβαίνει όμως στην πραγματικότητα;**

Αναφορικά με τις διαφορές στο πλούτο πρόσφατη μελέτη του Brookings Papers δείχνει ότι ο πλούτος του μέσου νοικοκυριού των “μειονοτικών” παραμένει σταθερός και σημαντικά χαμηλότερος της πλειοψηφίας.
<https://www.brookings.edu/blog/up-front/2020/02/27/examining-the-black-white-wealth-gap/>

Πιο ξεκάθαροι οι Aliprantis και Carrol (2019) γράφουν “the existence of a racial wealth gap may not be altogether surprising, it may be surprising how little the racial wealth gap has changed over the past half century”. (σχήμα δεξιά)

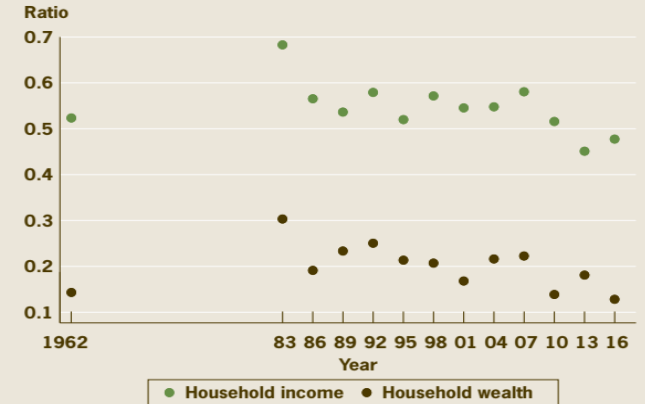
Αντίστοιχα επίμονες είναι και οι διαφορές στις αμοιβές Ανδρών-Γυναικών όπως φαίνεται από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ.

(βλ. πίνακα στα δεξιά)

<https://data.oecd.org/earnwage/gender-wage-gap.htm>

LOCATION	Value
AUS	12.266666667
AUT	13.325382523
CAN	16.112531969
CZE	12.372862094
GRC	8.9137
HUN	9.9269913488
JPN	22.518568535
KOR	31.48475223
MEX	9.6124031008
NZL	4.5814674475
NOR	4.8138639281
POL	8.6906141367
PRT	11.716807546
SVK	11.014467821
SWE	7.4183976261
CHE	13.783988478
GBR	12.277867528
USA	17.652495379
BGR	2.5546878995
CHL	8.5964583333
HRV	12.452988903
OECD	11.6200262089784
EU27	10.7951743035

Figure 2. Wealth and Income Ratios of Black and White Means in the SCF

Source: Survey of Consumer Finances.
Note. The data we are showing were collected in surveys in the year 1962 and then every three years beginning in 1983.

Η συμβολή των Arrow και Phelps

Η επιμονή των δεδομένων και οι αντιφάσεις των ερμηνειών του Becker με το νεοκλασικό παράδειγμα (μη ορθολογικά κριτήρια επιλογής εργοδοτών καταναλωτών κλπ.) έδωσαν τροφή σε μια **δεύτερη κατηγορία νεοκλασικών θεωριών**.

Βασίζονται σε δύο άρθρα των Phelps (1972) και Arrow (1973). Η βασική ιδέα είναι ότι οι πεπιοίθηση των εργοδοτών, των δασκάλων και άλλων ομάδων κοινωνικού κύρους ότι οι μειονοτικοί εργάτες και εργαζόμενοι είναι λιγότερο παραγωγικοί λειτουργεί ως “αυτοεκπληρούμενη προφητεία”. Ο λόγος είναι ότι οι μειονοτικοί εργαζόμενοι επενδύουν λιγότερα, στην μόρφωση, την εκπαίδευση και τις δεξιότητες. Επειδή τα περισσότερα από αυτά τα ευρήματα είναι αποτυπωμένα στατιστικά, η θεωρία **ονομάζεται “θεωρία των στατιστικών διακρίσεων”**.

Εδώ θα βασιστούμε σε μια πιο πρόσφατη εκδοχή της θεωρίας Arrow (1998). Το άρθρο ξεκινά με τη διαπίστωση ότι υπάρχουν ξεκάθαρες διακρίσεις σε βάρος των μειονοτήτων. Αφορούν τις δουλειές, στις κατοικίες, στην πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό και, γενικά σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων

Επειδή οι διακρίσεις πηγάζουν από παγιωμένες συμπεριφορές που βασίζονται σε “tastes and preferences”, ο Arrow αναμένει ότι θα μεταβάλλονται πολύ αργά. Βέβαια, δεν λέει πόσο αργά σε ένα άρθρο που γράφτηκε 34 χρόνια με την “πράξη πολιτικών δικαιωμάτων” στις ΗΠΑ (1964).

Στη συνέχεια ισχυρίζεται ότι σε μια οικονομία αγοράς οι διακρίσεις δεν θα έπρεπε να υπάρχουν άρα οι διακρίσεις οφείλονται σε παράγοντες που δεν έχουν να κάνουν με την “ελεύθερη αγορά”.

Με τον όρο αγορά βέβαια εννοεί το κόσμο της “ορθολογικής επιλογής” (rational choice) όπου δεν υπάρχει προσωπική επαφή μεταξύ των συναλλασσόμενων. Απλά ένα σύνολο προτιμήσεων που διαμορφώνει τη συνολική ζήτηση ένα σύνολο παραγωγής που διαμορφώνει τη προσφορά και οι τιμές που εξισώνουν τα δύο. Οι φυλετικές και έμφυλες διακρίσεις δεν έχουν χώρο σε ένα τέτοιο κόσμο “προσφερόντων” και “ζητούντων”.

Είδαμε πριν (Becker 1957, 1992) σε έναν επαρκώς “διαχωρισμένο” (segregated) κόσμο όπου έχουν γίνει οι κατάλληλες προσαρμογές για το “ανθρώπινο κεφάλαιο” οι διαφορές σε μισθούς και σε τιμές θα έπρεπε να γεφυρωθούν. Η διατήρηση διαφορών υποτίθεται παραπέμπει σε “αρνητική χρησιμότητα” (disutility) με άλλα λόγια σε “διακρίσεις λόγω προτιμήσεων”.

Ο Arrow προφανώς διαφωνεί. Θεωρεί ότι οι ερμηνείες του Becker αντιφάσκουν με εργοδότες που μεγιστοποιούν τα κέρδη.

Να παρατηρήσω πάντως σε αυτό το σημείο ότι αν η συμμετοχή των μειονοτήτων και των γυναικών στην αγορά εργασίας περιορίζουν τους μισθούς και των “λευκών ανδρών εργατών”, τότε μια χαρά εξυπηρετούν οι πολιτικές των διακρίσεων τη μεγιστοποίηση των κερδών.

Η αντίφαση προκύπτει από το γεγονός ότι στα νεοκλασικά οικονομικά οι οικονομίες είναι καθ' υπόθεση πλήρους απασχόλησης. (Γιατί;)

Αντίστοιχα οι εξηγήσεις των διακρίσεων μέσα από την αρνητική χρησιμότητα που λαμβάνουν οι λευκοί εργαζόμενοι από τη συνεργασία με μαύρους εργαζόμενους μπορεί να σταθεί για παρεμφερείς εργασίες αλλά δεν μπορεί να εξηγήσει γιατί κάποιες δουλειές (οι καλύτερα αμειβόμενες) είναι για λευκούς άνδρες και κάποιες άλλες είναι για μειονοτικούς, γυναίκες κλπ.

Ακόμα μεγαλύτερη αδυναμία έχει το νεοκλασικό υπόδειγμα στο να εξηγήσει διακρίσεις απέναντι σε έγχρωμους καταναλωτές (αγοραστές σπιτιών, υπόχρεους ενυπόθηκων δανείων κλπ.)

Έτσι ο Arrow απομακρύνεται από τις αντιλήψεις περί “αρνητικής χρησιμότητας”, “προτιμήσεων” κλπ. και επιχειρεί να εξηγήσει τη φυλετική και έμφυλη ανισότητα στη βάση της πληροφόρησης, των πεποιθήσεων (beliefs) και των προσδοκιών.

Η ιδέα είναι ότι το “χρώμα” λειτουργεί σαν “αντιπρόσωπος” κάποιων διαφορών π.χ. στην παραγωγικότητα που πηγάζουν φυσικά από διαφορετικές αιτίες όπως π.χ. διαφορές στην εκπαίδευση.

Όμως και αυτή η προσέγγιση είναι ανεπαρκής, δεν εξηγεί την διαχρονική επίμονη εμφάνιση διακρίσεων. Με άλλα λόγια αν οι μαύροι δανειολήπτες αδυνατούν να ανταποκριθούν στα δάνειά τους περισσότερο από τους λευκούς λόγω ποιότητας εργασίας, ασταθών εργασιακών σχέσεων κλπ. σταδιακά η αγορά θα τους αποκλείει με αντικειμενικά δεδομένα και όχι με φυλετικά κριτήρια.

Για το λόγο αυτό ο Arrow πάει ένα βήμα παρακάτω και προσπαθεί να εξηγήσει τις επίμονες φυλετικές διακρίσεις από την επίδραση των στατιστικών πάνω στους ανθρώπους που αφορούν (Arrow 1972, Coate & Loury 1993). Η ιδέα είναι ότι αν ο εργοδότης πρόκειται να αξιολογήσει τον εργαζόμενο με βάση τη φυλή ή το φύλο πιο το όφελος ο εργαζόμενος να προσπαθήσει να βελτιώσει τις δεξιότητές του.

Όμως οι εργοδότες θα μπορούσαν να διαφοροποιήσουν τη συμπεριφορά και τα κριτήριά τους αν χρησιμοποιούσαν “όλη τη διαθέσιμη πληροφόρηση”. Με άλλα λόγια, η θεωρία χρειάζεται και άλλες υποθέσεις για να σταθεί.

Έτσι ο Arrow αναγκάζεται να καταφύγει σε κοινωνικά δίκτυα που παρόλο που δεν έχουν οικονομικό περιεχόμενο (π.χ. φίλοι, συντοπίτες κλπ.) επηρεάζουν τις οικονομικές αποφάσεις. Σε σχέση με την αγορά εργασίας η ιδέα είναι ότι ο κοινωνικός διαχωρισμός (π.χ. οι μειονότητες κάνουν παρέα μεταξύ τους) οδηγεί σε διαχωρισμό στην αγορά εργασίας που αυτός επιφέρει τις διακρίσεις στις αμοιβές.

Μαρξιστική Θεωρία και Φυλή, Φύλο και Τάξη

Τα εργαλεία της νεοκλασικής θεωρίας δεν μπορούν να εξηγήσουν τις φυλετικές και έμφυλες διαφορές και αυτό γιατί μετατρέπουν τις “σχέσεις μεταξύ ανθρώπων σε σχέσεις μεταξύ πραγμάτων”.

Στο Μάρξ οι “σχέσεις μεταξύ ανθρώπων” παίζουν το σημαντικότερο ρόλο στην παραγωγή την ανταλλαγή και τη διαμόρφωση των τιμών στο καπιταλισμό. Με άλλα λόγια οι οικονομικές σχέσεις είναι κοινωνικές σχέσεις και όχι εξω – οικονομικές σχέσεις όπως είδαμε προηγουμένως στον Arrow. (Capital V.I κεφ. 1 παρ 4 σελ. 47-60 για το φετιχισμό του εμπορεύματος).

Αυτό γίνεται σαφές αν δούμε τα ζητήματα των “διακρίσεων” στην ιστορικότητά τους. Οι φυλετικές και έμφυλες διακρίσεις εμφανίσθηκαν μαζί με την ατομική ιδιοκτησία. Αυτό σήμανε το τέλος της φυλής και του γένους και τον περιορισμό του στην οικογένεια και παράλληλα τον ενδο - οικογενειακό καταμερισμό εργασίας όπου η γυναίκα περιορίσθηκε στην συμπληρωματική οικιακή εργασία ενώ ο άνδρας στην όποια εξωτερική δραστηριότητα. Η ατομική ιδιοκτησία έφερε και την εμφάνιση της κλάσης των στρατιωτών. Δηλαδή, ο στρατιώτης έγινε επάγγελμα. Αυτή η εξέλιξη αποτελεί τη βάση της εμφάνισης του κράτους και μαζί των φυλετικών διακρίσεων. (The Origins of Family, Private Property and the State κεφ. IV, V σελ. 54-72).

Στο καπιταλισμό η πατριαρχική δομή διατηρήθηκε ειδικά σε αυτό που ονομάζουμε πυρηνική/ατομική οικογένεια (nuclear family). Το νοικοκυριό, η υποδεέστερη εργασία, έγινε η σχεδόν αποκλειστική απασχόληση των γυναικών μέχρι και το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και σε αυτό το πρότυπο εντάχθηκαν σταδιακά, οι αγρότισσες από τις φάρμες της Αποικιακής Αμερικής, οι εργάτριες από τις φάμπρικες της βιομηχανικής επανάστασης αλλά και οι απελευθερωμένες σκλάβες από τις αμερικάνικες φυτείες. (Davis 1983 σελ. 128-139)

Κοντολογίς, από τη μακρά κρίση (1873-1893) και μετά τόσο οι γυναίκες όσο οι μειονότητες σπρώχτηκαν σε μη καπιταλιστικές δουλειές (λέω επίτηδες δουλειά και όχι εργασία) όπως: της νοικοκυράς, της οικιακής/ου βοηθού και του αγρότη/ εργάτη γης στην οικιακή αγροτική οικονομία. Αυτές δεν είναι καπιταλιστικές εργασίες αφού παρόλο που παράγουν αξία δεν πραγματοποιούν υπεραξία **(γιατί)** (Shaikh & Tonak 1992 σελ. 34-37)

Με άλλα λόγια στον καπιταλισμό οι φυλετικές και έμφυλες διακρίσεις αναπαράγονται σπρώχνοντας μειονότητες και γυναίκες στην ατομική εργασία, στον “εφεδρικό βιομηχανικό στρατό” ή τις παρυφές του.

Από αυτή την αφετηρία μπορούμε να δούμε και τις διαφορές στις αμοιβές ανάμεσα σε αυτές τις κατηγορίες εργαζομένων.

Παρά τα περί του αντιθέτου λεγόμενα από τη σκοπιά της νεοκλασικής θεωρίας, στη μαρξιστική θεωρία, ο καπιταλιστικός ανταγωνισμός δεν εξισώνει κατ' ανάγκη τους μισθούς. Σε αναλυτικό επίπεδο αυτό σημαίνει ότι όσο υψηλότερη είναι η οργανική σύνθεση σε μια βιομηχανία τόσο μεγαλύτερα περιθώρια υπάρχουν για αύξηση των μισθών λόγω των πλεονεκτημάτων που προσφέρει στο πλαίσιο του ενδο - κλαδικού ανταγωνισμού. (Botwinick 1993 σελ. 172-224)

Το αντίθετο συμβαίνει με τα λιγότερο αποτελεσματικά κεφάλαια. Σε αυτά τα περιθώρια αύξησης των μισθών είναι πιο περιορισμένα αφού το μοναδιαίο εργατικό κόστος είναι υψηλότερο, το περιθώριο κέρδους είναι χαμηλότερο και οι ανάγκες για εργάτες/ εργάτριες μεγαλύτερες λόγω χαμηλότερης οργανικής σύνθεσης.

Ανάλογο αποτέλεσμα έχουν οι εξελίξεις ανάμεσα σε κλάδους διαφορετικής οργανικής σύνθεσης. Επεκτείνοντας αυτή τη λογική μπορούμε να καταλάβουμε εκτός από τη διαφορά σε ποσοστά κέρδους ανάμεσα σε χώρες και γεωγραφικές περιοχές, τη διαφορά σε μισθούς ανάμεσα στον αναπτυσσόμενο και αναπτυγμένο κόσμο και, τις φυλετικές και έμφυλες διαφορές σε μισθούς που είναι το αντικείμενο της σημερινής μας συζήτησης.

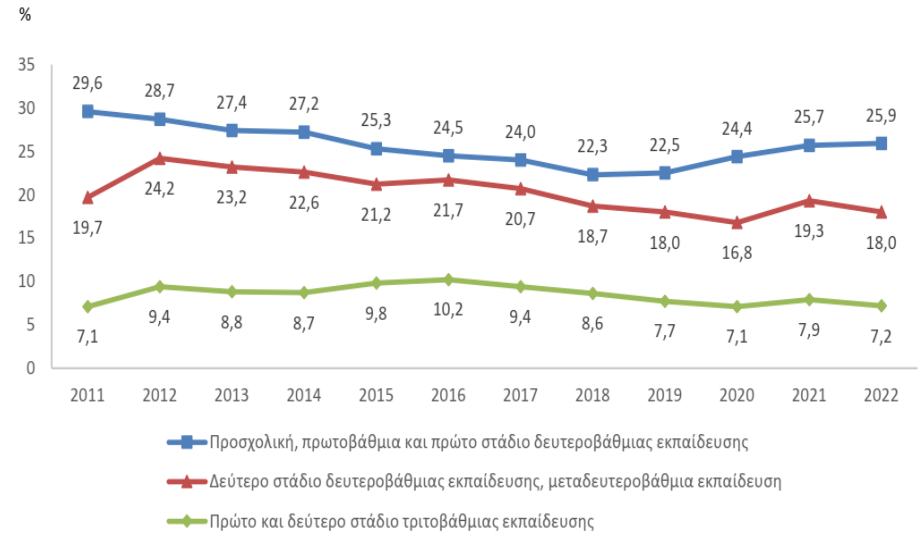
Για το τελευταίο οι αποκλεισμοί στη μόρφωση για τις μειονότητες και σε μικρότερο βαθμό τις γυναίκες (ειδικά αυτές που προέρχονται από εργατικά και λαϊκά στρώματα) σπρώχνει αυτές τις κατηγορίες είτε στον “εφεδρικό στρατό” είτε σε κλάδους και επιχειρήσεις χαμηλότερης οργανικής σύνθεσης δεικνύοντας τις διαφορές. Είναι χαρακτηριστικό ότι το σχετικά δημοκρατικότερο εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα φέρνει τις μισθολογικές διαφορές ανδρών γυναικών κάτω από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο ενώ σε πολύ πιο αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, όπως η Ιαπωνία ή η Κορέα, είναι υπερδιπλάσιες του μέσου όρου.

Όλες οι μελέτες διεθνώς και στην Ελλάδα συμφωνούν ότι η μόρφωση είναι η καλύτερη άμυνα στη φτώχεια.

Χαρακτηριστικό το γράφημα στα δεξιά. Ενώ οι φτωχοί είναι 26% του πληθυσμού είναι μόλις 7,2% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουν όλες σχεδόν οι μελέτες που αφορούν στην επίδραση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ανισότητα.

Γράφημα 5. Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18 ετών και άνω σε κίνδυνο φτώχειας κατά επίπεδο εκπαίδευσης που έχει ολοκληρώσει : 2011 - 2022

Μια Εμπειρική Εκτίμηση

Το επιχείρημα της Κλασικής/ Μαρξιστικής άποψης είναι ότι η ανεργία και η ταξική πάλη είναι οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της ανισότητας. Μέσα από την κλασική θεωρία του ανταγωνισμού και το νόμο της αξίας αυτοί οι προσδιοριστικοί παράγοντες επεκτείνονται στην ανισότητα ανάμεσα σε χώρες αλλά και στις διακρίσεις σε βάρος γυναικών και μειονοτήτων.

Σε εμπειρικό επίπεδο αυτό επιβεβαιώνεται από τις πανομοιότυπες κατανομές των εισοδημάτων για το σύνολο του πληθυσμού αλλά και τις ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού. Αυτό είναι το βασικό εύρημα του άρθρου των Shaikh, Papadimitriou και Weiner (2014).

Συγκεκριμένα, βρίσκουν ότι οι κατανομές των εισοδημάτων ανάμεσα σε μαύρους και γυναίκες είναι πανομοιότυπες με τη συνολική κατανομή των εισοδημάτων αλλά και τις κατανομές των λευκών και των ανδρών αντίστοιχα.

Ακολουθώντας τη “θεωρία των 2 σταδίων” του Yakovenko που είδαμε την προηγούμενη φορά βρίσκουν ότι η ανισότητα εντός των ευαίσθητων εισοδημάτων είναι σχεδόν ίση με την ανισότητα για τη κοινωνία συνολικά.

Θυμίζω ότι σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η κατανομή των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία είναι εκθετική ενώ τα εισοδήματα από κέρδη (ανώτερο 1-3%) ακολουθούν κατά Pareto κατανομή.

- Αυτά τα ευρήματα εμφανίζονται στα σχήματα που ακολουθούν

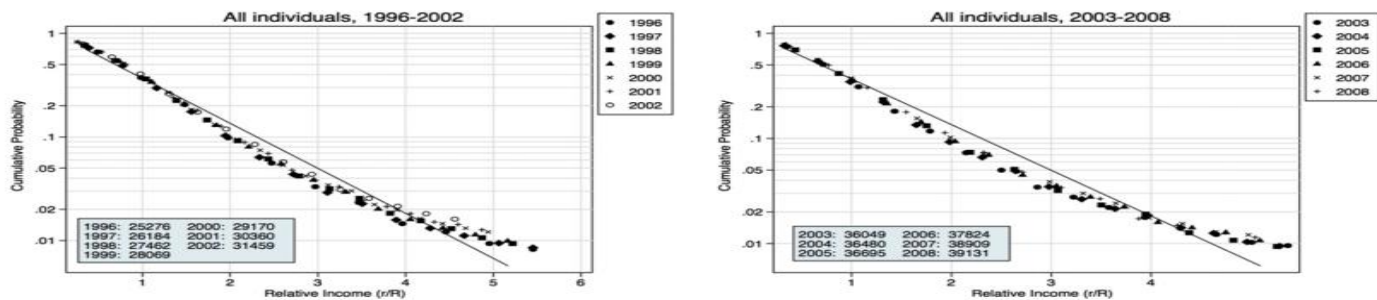

Fig. 1. All individuals (log-linear).

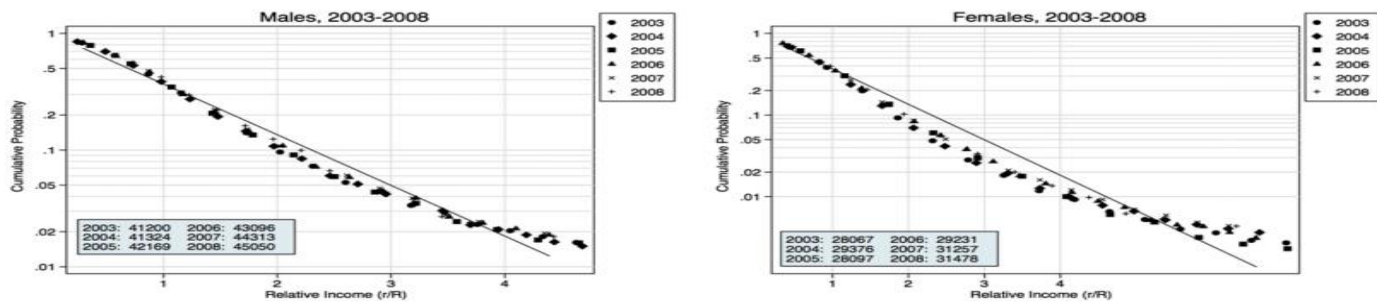

Fig. 2. Males and Females (log-linear).

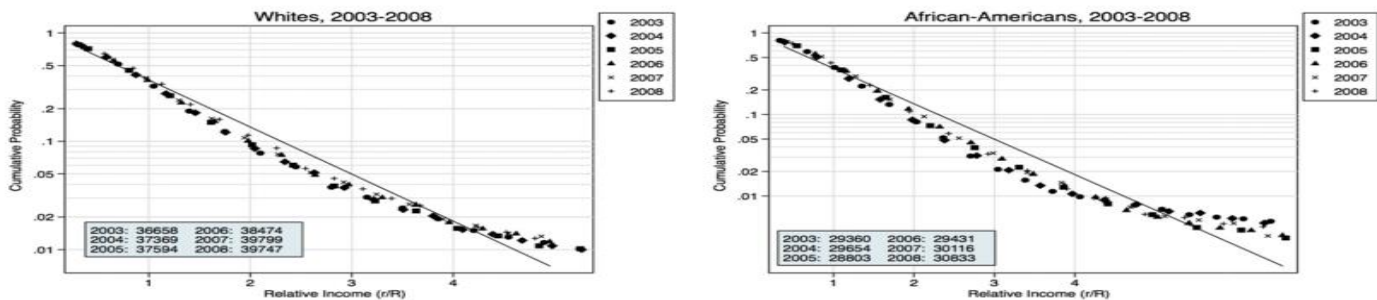

Fig. 3. Whites and African-Americans (log-linear).

Σε αυτό το αναλυτικό/ εμπειρικό σχήμα όπως είδαμε και την προηγούμενη φορά το ανώτερο 1-3% καθορίζει τη συνολική ανισότητα

Έτσι παρόλο που η κοινωνική πολιτική μπορεί να μεταβάλλει τις μέσες σχετικές τιμές των εισοδηματικών κατανομών ανδρών/γυναικών λευκών/ αφροαμερικάνων κλπ. δεν φαίνεται να μπορεί να μεταβάλλει τη συνολική ανισότητα τόσο για το σύνολο όσο και εντός των κοινωνικών ομάδων. Με άλλα λόγια η κατανομή των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία είναι καθαρά εκθετική και παρεμφερής για όλες τις κοινωνικές ομάδες παρόλο που οι μέσοι όροι μπορεί να διαφέρουν.

Το εύρημα αυτό έχει προσεγγισθεί με άλλη οπτική γωνία τη δεκαετία του 1980 όταν αρκετές μελέτες έδειξαν ότι η κοινωνική πολιτική της περιόδου 1950-1980 αφορούσε αναδιανομή ανάμεσα σε τμήματα της εργατικής τάξης (Shaikh & Tonak 1987).

Αυτό σημαίνει ότι η ανισότητα μπορεί να μεταβληθεί συνολικά κυρίως μέσα από τη συνδικαλιστική δράση. Σε αυτή τη δράση η ενσωμάτωση των μειονοτήτων και των γυναικών στα συνδικάτα παίζει σημαντικό ρόλο αφού αυξάνει τη διαπραγματευτική δύναμη της οργανωμένης εργασίας αλλά συμβάλλει και στην εξίσωση των μισθών.

Την πολύπλοκη σχέση τάξης - εθνότητας και χώρας τη βλέπουμε ανάγλυφα στο απόσπασμα από μίας επιστολή του Μάρξ για το Ιρλανδικό ζήτημα γραμμένη το 1870 (Marx to Zigfid Meyer and August Vogt in New York). Με αυτή θα κλείσω τη σημερινή μας αναφορά.

«As for the English bourgeoisie, it has in the first place a common interest with the English aristocracy in turning Ireland into mere pasture land which provides the English market with meat and wool at the cheapest possible prices. It is likewise interested in reducing the Irish population by eviction and forcible emigration, to such a small number that English capital (capital invested in land leased for farming) can function there with “security”. It has the same interest in clearing the estates of Ireland as it had in the clearing of the agricultural districts of England and Scotland. The £6,000-10,000 absentee-landlord and other Irish revenues which at present flow annually to London have also to be taken into account.

But the English bourgeoisie has also much more important interests in the present economy of Ireland. Owing to the constantly increasing concentration of leaseholds, Ireland constantly sends her own surplus to the English labour market, and thus forces down wages and lowers the material and moral position of the English working class.

And most important of all! Every industrial and commercial centre in England now possesses a working class divided into two hostile camps, English proletarians and Irish proletarians. The ordinary English worker hates the Irish worker as a competitor who lowers his standard of life. In relation to the Irish worker he regards himself as a member of the ruling nation and consequently he becomes a tool of the English aristocrats and capitalists against Ireland, thus strengthening their domination over himself. He cherishes religious, social, and national prejudices against the Irish worker. His attitude towards him is much the same as that of the “poor whites” to the Negroes in the former slave states of the U.S.A.. The Irishman pays him back with interest in his own money. He sees in the English worker both the accomplice and the stupid tool of the English rulers in Ireland.»

Βιβλιογραφία

Aliprantis, Dionissi and Daniel R. Carroll. 2019. “What Is Behind the Persistence of the Racial Wealth Gap?” Economic Commentary, Federal Reserve Bank of Cleveland, Number 2019-03, February 28, 2019. <https://www.clevelandfed.org/publications/economic-commentary/2019/ec-201903-what-is-behind-the-persistence-of-the-racial-wealth-gap>PDF:

https://www.clevelandfed.org/~media/content/newsroom%20and%20events/publications/economic%20commentary/2019/ec%20201903/ec_201903.pdf

Arrow, Kenneth J. 1998. “What Has Economics to Say about Racial Discrimination?” Journal of Economic Perspectives 12 (2): 91-100.

<https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.12.2.91>

Becker, Gary S. 1992. “The Economic Way of Looking at Life.” Nobel Lecture, December 9. <https://www.nobelprize.org/uploads/2018/06/beckerlecture.pdf>

Botwinick, Howard. 1993. Persistent Inequalities: Wage Disparity under Capitalist Competition. Princeton, N.J.: Princeton University Press. (σελ. 172-224)

Coate, S., & Loury, G. C. 1993. “Will Affirmative-Action Policies Eliminate Negative Stereotypes?”, American Economic Review, 83(5), 1220–1240.

<http://www.jstor.org/stable/2117558>

Davis, Angela Y. 1983. Women, Race & Class. New York: Vintage Books. Originally published by Random House Inc. 1981 (σελ. 128-139)

Engels, Friedrich. 1884. English edition: The Origin of the Family, Private Property, and the State. Translated by Ernest Untermann. Chicago: Charles H. Kerr & Co. 1902. <https://archive.org/details/originoffamilypr00enge/page/n5/mode/2up>

Marx, Karl. 1973. Capital: A Critique of Political Economy, Volume One. [Introduced by Ernest Mandel, translated by Ben Fowkes], Harmondsworth, Middlesex, England: Penguin Books in association with New Left Review.. (Chapter 1, Paragraph 4, pp. 47-60)

Shaikh, Anwar and Ertugrul Ahmet Tonak. 1987. “The Welfare State and the Myth of the Social Wage.” In Robert Cherry et al. (ed.). The Imperiled Economy. Book I: Macroeconomics from a Left Perspective. New York: Union for Radical Political Economics: 183-194.

Shaikh, Anwar and Ertugrul Ahmet Tonak. 1994. Measuring the Wealth of Nations: The Political Economy of National Accounts, Cambridge: Cambridge University Press. (σελ. 34-37)

Shaikh, Anwar, Nikolaos Papanikolaou, and Noe Wiener. 2014. “Race, Gender and the Econophysics of Income Distribution in the USA.” Physica A: Statistical Mechanics and its Applications 415: 54-60. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2014.07.043>.

<https://www.anwarshaikhecon.org/sortable/images/docs/publications/inequality/2014/Race%20gender%20econophysics%20physica%20A%202014.pdf>